

CoopAxle 3: Dąbrowa Białostocka

Raport z realizacji projektu

Ministerstwo
Edukacji Narodowej

Projekt został dofinansowany ze środków
Ministerstwa Edukacji Narodowej
w ramach programu „Młodzi Obywatele”

INNOWATORIUM
FUNDACJA WSPIERANIA EDUKACJI I ROZWOJU

Koncepcja badania: Fundacja Wspierania Edukacji i Rozwoju „Innowatorium”

Zespół badawczy: Karol Wittels, Anna Mierzejewska, Jakub Wojtyła, Patrycja Woźnica, Teodor Sobczak, Artur Wywigacz, Katarzyna Strzelecka

Prowadzenie warsztatów badawczych: Katarzyna Strzelecka, Teodor Sobczak, Artur Wywigacz, Katarzyna Osuch

Skład i grafika: Anna Szczepilewska i Katarzyna Strzelecka

Adres:

ul. Sinych Mgieł 9, 05-540 Zalesie Górne

W sieci:

info@innowatorium.org

<https://innowatorium.org>

[FB/innowatorium](#)

Spis treści

<u>Wstęp</u>	4
<u>Cel raportu</u>	5
<u>Dane – Dąbrowa Białostocka</u>	8
<u>Projekt w pigułce</u>	10
<u>Diagnoza lokalna</u>	11
<u>Debata</u>	14
<u>World Cafe</u>	19
<u>Podsumowanie</u>	22

Wstęp

Większość małych miejscowości w Polsce zmagają się z trzema istotnymi problemami: wykluczeniem komunikacyjnym dotyczącym mieszkańców obszarów wiejskich, niską retencją wody w ekosystemach – szczególnie odczuwalną w okresach suszy, które stają się coraz dłuższe – oraz nasilającym się odpływem młodych ludzi do większych ośrodków miejskich. O ile dwa pierwsze zjawiska często pozostają poza głównym nurtem debaty publicznej, o tyle proces migracji młodzieży z terenów wiejskich osiągnął skalę, która czyni go jednym z kluczowych wyzwań dla rozwoju lokalnych społeczności.

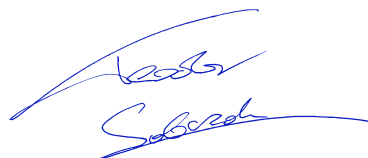
Nasze obserwacje terenowe wskazują, że w wielu małych miastach i gminach tylko około 5% uczniów lokalnych szkół deklaruje chęć pozostania w rodzinnej miejscowości po zakończeniu edukacji. Zdecydowana większość planuje kontynuację nauki na poziomie akademickim, co w naturalny sposób kieruje ich do większych ośrodków posiadających rozbudowaną infrastrukturę edukacyjną i kulturalno-rozrywkową. W konsekwencji miejscowości pozbawione uczelni wyższych i nowoczesnych przestrzeni aktywizujących młodych ludzi tracą zdolność do zatrzymania tej grupy społecznej.

Wobec ograniczonych możliwości powstrzymania odpływu młodzieży na etapie podjęcia studiów, kluczowym wyzwaniem staje się stworzenie warunków sprzyjających ich powrotowi po zakończeniu edukacji. Wymaga to budowania atrakcyjnego wizerunku małych miast jako miejsc zapewniających wysoką jakość życia, bezpieczeństwa, bliskie relacje społeczne oraz poczucie sprawczości. Istotnym elementem tego procesu jest umożliwienie młodym mieszkańcom realnego wpływu na rozwój lokalnej wspólnoty, co sprzyja wzmacnianiu ich identyfikacji z miejscem pochodzenia.

Choć małe miejscowości nie są w stanie konkurować z dużymi miastami pod względem możliwości zatrudnienia czy oferty kulturalnej, dysponują znaczącymi atutami w postaci więzi społecznych, bezpieczeństwa, bliskości natury i dostępności przestrzeni publicznej. Przewaga ta może zostać utrwalona poprzez podniesienie jakości usług publicznych, usprawnienie komunikacji między mieszkańcami a samorządem oraz rozwijanie mechanizmów partycypacji obywatelskiej.

Wracając do wymienionych we wstępie problemów infrastrukturalnych, takich jak transport publiczny czy lokalna retencja wody – rozwiązanie ich jest możliwe dzięki stosunkowo prostym interwencjom technicznym i finansowym. Znacznie trudniejszym, ale kluczowym zadaniem jest przeciwdziałanie odpływowi młodzieży, poprzez włączanie jej w procesy decyzyjne, wspieranie lokalnego wolontariatu i organizacji społecznych oraz umożliwienie podejmowania przez młodzież inicjatyw, również zarobkowych. Dlatego, mimo iż doświadczeni przedstawiciele samorządu posiadają większe kompetencje, warto pozostawić młodym przestrzeń do samodzielnego działania.

Tylko w ten sposób można budować poczucie współodpowiedzialności i inwestycji emocjonalnej młodych ludzi w los swojej małej ojczyzny. Celem polityki lokalnej powinno być więc nie tyle administracyjne zatrzymanie młodzieży, ile stworzenie takich warunków, by decyzja o opuszczeniu rodzinnego miasta była trudna i emocjonalnie kosztowna.

Teodor Sobczak
Prezes Fundacji Innowatorium

Cel raportu

Niniejszy raport ma na celu przedstawienie perspektywy młodego pokolenia w kontekście lokalnej polityki społecznej, kulturalnej i edukacyjnej. Fundamentalnym zamierzeniem jest podniesienie efektywności oraz transparentności działań kluczowych podmiotów funkcjonujących na szczeblu samorządowym i instytucjonalnym. Dostarczamy Państwu, kadrze zarządzającej i decyzyjnej, narzędzie analityczne wspierające proces podejmowania świadomych i adekwatnych interwencji, ukierunkowanych na zaspokojenie zidentyfikowanych potrzeb młodzieży. Równocześnie, poprzez upowszechnienie tych ustaleń, dążymy do uwidocznienia realnej sprawczości i wpływu młodych obywateli na kształtowanie ich najbliższego otoczenia.

Projekt COOPAXLE3 – warsztaty, debata, realna zmiana, który został dofinansowany przez Ministerstwo Edukacji Narodowej w ramach programu „Młodzi Obywatele”, swoim zasięgiem objął sześć szkół z mniejszych miejscowości (do 55 tysięcy mieszkańców), z terenu pięciu województw. W ramach projektu młodzież brała udział w warsztatach diagnostycznych, podczas których przygotowała diagnozę lokalną oraz wypracowała pytania do włodarzy, którzy byli „odpytywani” podczas zorganizowanej przez nich debaty. Goście zaproszeni na debatę reprezentowali samorząd, lokalnych przedsiębiorców, lokalne instytucje kultury i sportu czy służby porządkowe.

Niniejszy dokument analityczny został opracowany na podstawie materiału empirycznego zebranego w ramach projektu COOPAXLE3. Został on zsyntetyzowany i uzupełniony o dane statystyczne pochodzące z Głównego Urzędu Statystycznego, wnioski z obserwacji badaczy i trenerów oraz katalog dobrych praktyk wykazujących potencjał do re-

plikacji w celu efektywnego reagowania na potrzeby młodzieży.

Raport jest zwieńczeniem procesu rozwoju świadomości i zaangażowania lokalnego, przez który przeszła młodzież. Jest to zarazem najnowszy element rozwojowy metodyki opracowanej przez Fundację Innowatorium, ukierunkowanej na aktywizowanie młodzieży do działalności obywatelskiej w ramach tzw. małych ojczyzn. Metoda ta stanowi naszą propozycję interwencji w obliczu niekorzystnych trendów demograficznych, które dotyczą mniejsze miejscowości i przyczyniają się do pogłębiania dysproporcji w jakości edukacji na obszarach słabiej zurbanizowanych.

Trzecia edycja projektu COOPAXLE, poza kluczowym celem podnoszenia kompetencji obywatelskich i świadomości młodych ludzi, konfrontowania ich z lokalnym establishmentem oraz inicjowania realnych modyfikacji w funkcjonowaniu społeczności, koncentruje się również na podniesieniu wiedzy i kompetencji otoczenia funkcjonowania młodzieży. Ponadto, strategicznym priorytetem jest osiągnięcie zdolności do autonomicznej reprodukcji projektu (samoreplikacji) przez lokalne społeczności, eliminującej konieczność ingerencji zewnętrznej.

Warto rozmawiać z młodzieżą. Takie zdanie to truizm, ale realizacja takiej rozmowy nie jest łatwa. Starsi narzekają na to, że młodzi są „roszczeniowi”, a „sami nic nie robią”. Młodzi mówią, że dorośli ich „olewają, tylko nakazują i wymagają” (wielu z nas, dorosłych, by się pod tym podpisało – 20 lat temu). Uderzmy się w piersi: w rozmowie z młodymi łatwo popadamy w mentorski ton, sypią się dobre rady i lekceważące westchnienia pod tytułem „no, ale za moich czasów...” i „ta dzisiejsza młodzież”. To

dobry przepis na to, by młodzież straciła chęć do rozmowy.

A zatem co robić? Słuchaj więcej niż mów, zadawaj pytania, bądź ciekaw i nie oceniaj, staraj się zrozumieć i upewnij się, że rozumiesz dobrze. To znów – odpowiedź prosta, a jednocześnie nie tak do końca.

Aby lepiej odpowiedzieć na to pytanie, porozmawialiśmy z ekspertami – osobami między 16. a 24. rokiem życia. Oto zestawienie ich wypowiedzi. Jedną z pierwszych była konstatacja, że dorosłym, gdy zwracają się do młodych, zdarza się zapominać o formach grzecznościowych. Ponadto dorośli często „umniejszają” problemy czy uczucia dzieci i młodzieży, spłaszczają je, trywializują. Obracają rozmowy w „życiowe lekcje”, kiedy młodzi nie tego potrzebują i nie o to proszą – ci ostatni czują się wtedy traktowani z góry, jak „gówniarze, którzy nic nie wiedzą”. Dzieje się tak również wtedy, gdy młode osoby przychodzą z ważnymi dla nich sprawami. Żartobliwe, lekkie podejście do tych kwestii, prezentowane przez dorosłych, powoduje, że młodzi tracą pewność siebie i zniechęcają się do dalszej konwersacji. Czasem to oni lepiej rozumieją źródła

barier w komunikacji ze starszym pokoleniem: widzą, że świat bardzo się zmienił, że ludzie w wieku ich rodziców czy dziadków byli wychowani w zupełnie innych czasach, przez co nie rozumieją oni opinii i punktu widzenia młodych. Dorośli „nie chcą się dowiedzieć, jak my myślimy, i zobaczyć świata naszymi oczami”. Jednak czasami dorośli chcą rozmawiać aż za bardzo: zadają zbyt osobiste pytania, drążą tematy, o których młodzi wolą nie mówić, a to „jakby stukać w bombę i czekać aż wybuchnie”. Wystarczy uważność i słowa: „jeśli mnie potrzebujesz, to jestem”. To bardzo ważne, bo czasem młodzi wiedzą, że bez pomocy dorosłych sobie nie poradzą. Jednak by po pomoc przyszli, potrzeba atmosfery zaufania i otwartości ze strony dorosłych, gotowości do zejścia na poziom młodzieży. No i młodzi mają głęboką nietolerancję na słowa rzucane na wiatr i brak szczerości – są detektorem gładkich i pustych obietnic.

Oni sami mówią: „wiemy dużo i chętnie się tym podzielimy, jeśli ktoś pyta ze szczerzej ciekawości”. Młodzież dużo lepiej śledzi i nadąża za światem, jego problemami; może być dla nas przewodnikiem po tym świecie. Lepiej też wie, „co w trawie piszczy” w jej własnych miejscowościach. To młodzi

Ilustracja 1. Warsztaty z młodymi mieszkańcami Dąbrowy Białostockiej, 2025

Źródło: Fot. Fundacja Innowatorium.

korzystają z publicznej przestrzeni: od chodników i ulic, poprzez środki transportu, po instytucje takie jak biblioteki itp. Mają „swoje miejsca”, często te, do których dorośli nie zaglądają. Sami czują, że mogliby być siłą napędową lokalnej społeczności – gdyby tylko ktoś traktował ich zdanie i obserwacje poważnie. Bywają ekspansywni, idąc w kierunku dorosłości, „wyrąbują” sobie niezależność w sposób często nieakceptowalny – i wiedzą o tym. Ale mają świadomość, że za ich zachowaniem stoi ważna dla nich potrzeba. I znów – gdyby ktoś chciał słuchać, to oni wiedzą, jak ograniczyć np. akty wandalizmu. Czy nie warto z tego skorzystać?

Usłyszenie odpowiedzi wymaga budowania relacji na długo wcześniej, zanim zaczniemy oczekiwać od młodzieży, by „nam powiedziała”, by się włączyła, zaangażowała, zmieniła swoje zachowanie. Młodzi chcą mówić i chcą być słyszani. Za tym, że milczą lub manifestują swoją obecność w buntowniczy sposób, często stoi brak wiary, że ich głos się liczy. Wysłuchanie się w ten głos, zrozumienie, jakie potrzeby stoją za formułowanymi oczekiwaniami, np. powtarzającym się zawsze i wszędzie postulatem: „chcemy, by w naszej miejscowości był McDonald’s i wielkie centrum handlowe”, procentuje otwartością i gotowością młodych do dialogu. Może się okazać, że za pragnieniem McDonald’sa stoi potrzeba własnego miejsca do spotkań.

Nie ma jednej złotej metody dotarcia do młodych. Warto być cierpliwym, szczerym i otwartym, szukać dróg komunikacji i eksperymentować. W naszej metodzie używamy gier symulacyjnych, metod warsztatowych, kładziemy duży nacisk na budowanie atmosfery. Zaczynamy od rozluźniających (tzn. „luzackich”, często śmiesznych) zabaw, ale też od poznania uczestników warsztatów (np. poprzez zabawę polegającą na podaniu swojego imienia z przymiotnikiem określającym tę osobę, zaczynającym się na pierwszą literę imienia – zabawa spopularyzowana ostatnio w serialu „1670”). Dzięki tej prostej zabawie my – obcy ludzie możemy podejrzeć odrobinę charakter młodych, dowiedzieć się, jak zachowują się jako grupa, a przede wszystkim

dać im i nam okazję do przedstawienia się, poznania swoich imion. To pomaga nam też w dalszej pracy z grupą.

Potem, poprzez grę, pytamy ich o zdanie: o ich potrzeby, ich spostrzeżenia, opinie, obawy i marzenia. Gra daje ogromne możliwości otwierania się uczestników, pozwala im niejako zza zasłonki, jaką staje się rola w grze, opowiedzieć o tym, co widzą i słyszą w swoim otoczeniu. Warto pamiętać, że gra to furtka, dzięki której późniejsze działania stają się łatwiejsze. Dostarcza prawdziwych doświadczeń w nieprawdziwych, a przez to bezpiecznych okolicznościach. Pozwala na spojrzenie z dystansu i popełnianie błędów bez konsekwencji. Bardzo ważne jest następujące po rozgrywce podsumowanie warsztatów, gry – pytamy wtedy o doświadczenie, odczucia, refleksje. Pytamy: „dlaczego tak czułeś/czułaś, czemu przyjąłeś/przyjęłaś taką postawę, jakie są z tego korzyści”. Omawiamy różne strategie w grze i przyglądamy się temu, co idzie za taką czy inną strategią, jakie są jej konsekwencje. Łatwiej wtedy pokazać inne możliwości wyboru, inną perspektywę: „ty się czujesz tak/ masz takie problemy/ potrzeby, a ktoś inny takie”. I porozmawiać o tym, co jest tu i teraz, w rzeczywistości, i co można z tym zrobić.

Pod tym linkiem znajdziesz materiały, które pomogą Ci zrealizować podobny do CoopAxle’a projekt samodzielnie:

<https://innowatorium.org/coopaxle3/>.

Jednak jeśli chcesz wiedzieć, jak robią to inne organizacje, to zajrzyj tu:

- <https://sosdlaedukacji.pl/debaty-mlodziezowe/>;
- <https://zwolnienizteorii.pl/>;
- <https://www.debatywszkole.pl/>;
- <https://projektyedukacyjne.org/szkolne-kluby-debat/>;
- https://www.pah.org.pl/wp-content/uploads/2017/06/2017_dlaszkol_kampania_zrobmy-pokoj_poradnik_jak_zorganizowac_debate.pdf.

Dane - Dąbrowa Białostocka

Demografia

W roku 2024 liczba ludności gminy miejsko-wiejskiej Dąbrowa Białostocka wyniosła 9937 (kobiety – 4888 , mężczyźni – 5049). W latach 2021–2024 gmina odnotowała ujemne saldo migracji (–78 w 2024 roku, około –90 w trzech poprzednich latach), co oznacza, że więcej osób wyjeżdżało z gminy niż tu przyjeżdżało. Przyczyną może być poszuki-

wanie pracy czy dogodniejszych warunków do życia w większych miastach. Utrzymujący się odpływ ludności (mimo nieznacznej poprawy w ostatnim roku) prowadzi do starzenia się społeczeństwa i spadku potencjału rozwoju gminy (tab. 1).

Tabela 1. Saldo migracji w gminie Dąbrowa Białostocka, 2021–2024

Rok	Zameldowania	Wymeldowania	Saldo migracji
2024	93	171	–78
2023	70	160	–90
2022	91	182	–91
2021	79	171	–92

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych, <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/dane/teryt/kategoria/55133>.

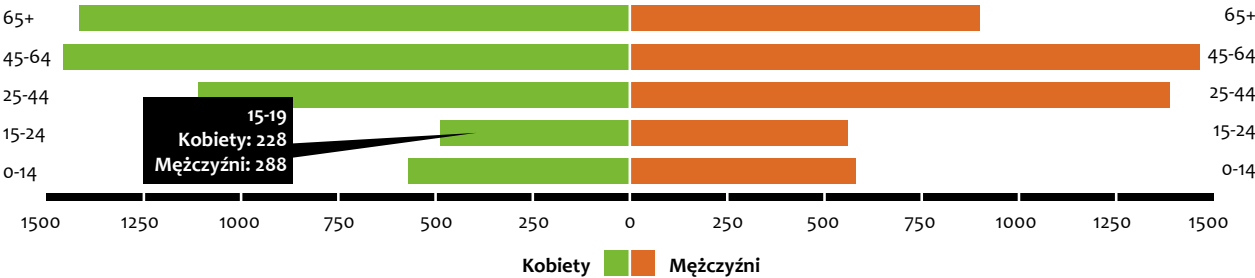
Dane pokazują, że gmina Dąbrowa Białostocka na przestrzeni trzech lat osiągała regularnie ujemny przyrost naturalny, który oscylował pomiędzy –92 a –94. Oznacza to, że odnotowywano większą liczbę zgonów niż urodzeń. Tak jak ujemne saldo migra-

cji, ujemny przyrost naturalny prowadzi do malenia liczby ludności i starzenia się społeczeństwa miasta (tab. 2, wykres 1).

Tabela 2. Przyrost naturalny w gminie Dąbrowa Białostocka, 2022–2024

Rok	Urodzenia	Zgony	Przyrost naturalny
2024	51	143	–92
2023	41	135	–94
2022	65	157	–92

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych, <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/dane/teryt/kategoria/55133>.

Wykres 1. Piramida wieku mieszkańców gminy Dąbrowa Białostocka, 2024

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS, Bank Danych Lokalnych, <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/dane/teryt/kategoria/55133>.

Rynek pracy

Według danych GUS, w 2024 roku stopa bezrobocia w gminie Dąbrowa Białostocka wyniosła 10,8%. To dużo, w porównaniu z wynikami województwa podlaskiego (6,9%) oraz Polski (5,1%). Z danych wynika jednak, że bezrobocie maleje tu z roku na rok, choć w latach 2022–2023 utrzymywało się na poziomie 13,1%. Na przestrzeni czterech lat (2021–2024) widać spadek o 3,2 punktu procentowego. Choć zwiastuje to drobną poprawę problemu, z jakim boryka się miasto, jest to nadal wysoki wynik.

Tabela 3. Szacunkowa stopa bezrobocia rejestrowanego w gminie Dąbrowa Białostocka w latach 2021–2024

Rok	Stopa bezrobocia
2024	10,8%
2023	13,1%
2022	13,1%
2021	14%

Źródło: Polska w liczbach, www.polskawliczbach.pl/gmina_Dabrowa_Bialostocka.

Oświata i wychowanie

Wydatki gminy Dąbrowa Białostocka na oświatę i wychowanie systematycznie rosną. Największy wzrost na przestrzeni czterech ostatnich lat nastąpił między rokiem 2023 a 2024, wydatki wzrosły wtedy o ponad 4,4 mln zł, co stanowi znacznie większy przyrost niż w poprzednich latach. Może to świadczyć o zwiększonym nacisku samorządu na rozwój edukacji i poprawę warunków nauczania, a co za tym idzie, pozytywnie wpłynąć na jakość życia mieszkańców oraz na atrakcyjność gminy dla rodzin z dziećmi.

W gminie Dąbrowa Białostocka działa dziewięć szkół podstawowych i cztery ponadpodstawowe (liceum ogólnokształcące i trzy szkoły branżowe I stopnia). Liczba uczniów szkół podstawowych w latach 2021–2023 sukcesywnie malała. Z kolei

Tabela 4. Wydatki gminy Dąbrowa Białostocka na oświatę i wychowanie, 2021–2024

Rok	Wydatki – oświata i wychowanie
2024	27 268 272,88 PLN
2023	22 867 856,10 PLN
2022	20 684 831,75 PLN
2021	17 939 205,12 PLN

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych, <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/dane/teryt/kategoria/55133>.

liczba uczniów szkół ponadpodstawowych w tym czasie wzrosła – łącznie z 318 w 2021 roku do 443 w roku 2023 (tab. 5).

Tabela 5. Liczba uczniów w szkołach podstawowych i ponadpodstawowych w gminie Dąbrowa Białostocka w latach 2021–2023

Rok	Uczniowie szkół podstawowych	Uczniowie liceum ogólnokształcącego	Uczniowie szkół branżowych I st.
2023	647	349	94
2022	687	304	80
2021	727	267	51

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych, <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/dane/teryt/kategoria/55133>, Polska w liczbach, www.polskawliczbach.pl/gmina_Dabrowa_Bialostocka.

Projekt w pigułce

W dniach 22-23 września 2025 roku, w Dąbrowie Białostockiej odbyły się warsztaty edukacyjne angażujące młodzież w życie obywatelskie jej miasta. Zajęcia prowadzone były przez trenerów Fundacji Wspierania Edukacji i Rozwoju „Innowatorium” i zostały dofinansowane przez Ministerstwo Edukacji Narodowej w ramach programu „Młodzi Obywatele”. W warsztatach brali udział uczniowie klas 2 i 3, w tym klasa mundurowa, a głównym tematem poruszonym na spotkaniach były potrzeby młodzieży i lokalne działania, które mogłyby zachęcić migrujących mieszkańców do powrotu w rodzinne strony.

Pierwszego dnia grupy wykorzystały autorską grę edukacyjną „Invest In...”, która pozwoliła im dokonać diagnozy lokalnej oraz ich własnych potrzeb. Następnie młodzież przygotowała listę mocnych i słabych stron swojego miasta, a także sformułowała tzw. „Koncert życzeń”, czyli wizje wymarzonych rozwiązań, które ich zdaniem poprawiłyby tu jakość życia. Zwieńczeniem spotkania była otwarta debata z udziałem młodzieży i zaproszonych gości, m.in. lokalnych samorządowców. Była to okazja do rozmowy z władzami, ale również zaprezentowania

wyników wcześniejszej pracy warsztatowej. Uczniowie przygotowali na debatę 28 wnikliwych pytań, a ostatecznie, w trakcie dyskusji zadali 23 z nich. Pytania dotyczyły bieżących problemów i planów rozwoju miasta. Wśród poruszanych zagadnień znalazły się między innymi kwestie dostępności usług, w tym oferty sportowej i kulturowej, infrastruktury, bezpieczeństwa, a także opieki zdrowotnej.

Uczniowie pracowali również w formule World Cafe, które jest narzędziem umożliwiającym pogłębienie poruszanych zagadnień w mniejszych grupach. Wynikiem tego zadania było wypracowanie propozycji kanału i zasad komunikacji z władzami, przeanalizowanie szans oraz zagrożeń rozwojowych gminy w perspektywie pięciu lat oraz określenie, co sami uczniowie, jako młodzi mieszkańcy, mogą zrobić dla swojego miasta i jakiego wsparcia oczekują od samorządu.

Ilustracja 2. Przebieg projektu w pigułce

Diagnoza lokalna

Mocne strony miasta

Podczas warsztatów młodzież przeprowadziła analizę swojego miasta, wskazując jego zalety. Wnioski płynące z pracy uczniów pokazują, że Dąbrowa Białostocka posiada wiele atutów, które czynią ją atrakcyjnym miejscem zamieszkania. Do mocnych stron miasta należy przede wszystkim jego charakter i kameralność, walory przyrodnicze, rozwinięta infrastruktura oraz dostępność usług.

Młodzież podkreślała, że Dąbrowa Białostocka oferuje warunki sprzyjające spokojnemu życiu. Cechuje ją cisza, brak nadmiernego zgiełku i niewielkie odległości, dzięki czemu wszędzie jest blisko. W mieście można cieszyć się czystym powietrzem, dużą liczbą miejsc zamieszkania oraz bogactwem zieleni. Wskazano również obecność obiektów historycznych, które podnoszą walory kulturowe miasta. Ważną wartością są także więzi społeczne – uczniowie doceniają pomocnych ludzi oraz dobre relacje z sąsiadami.

Uczniowie zwrócili także uwagę na to, że ich miasto dysponuje dobrze rozwiniętą infrastrukturą, która wspiera codzienne życie mieszkańców, np. transportem publicznym, tj. PKP i PKS. Dąbrowa Białostocka posiada także rozwiniętą ofertę edukacyjną – uczniowie zwrócili uwagę przede wszystkim na wysoki poziom szkół oraz na funkcjonowanie internatu w liceum. Dodatkowym atutem są nowoczesne obiekty sportowe i rekreacyjne, takie jak stadion, ścieżka rowerowa czy siłownia pod chmurką.

W mieście oferowane są usługi, które odpowiadają na potrzeby mieszkańców. Młodzież doceniła dostępność dobrego jedzenia, w tym popularnych lokali gastronomicznych serwujących kebab i pizzę. Istotna jest również obecność znanych sklepów, takich jak Żabka. Dla młodszych mieszkańców oferowane są atrakcje dla dzieci, co podnosi komfort życia rodzin.

Młodzi wskazali też miejsca, które najczęściej odwiedzają i w których spędzają wspólnie wolny czas. Są to punkty z usługami gastronomicznymi, np. lokale z kebabem czy znana miejscowa pizzeria Okrągłe Co Nieco, gdzie wspólnie spożywają posiłki. Młodzi doceniają też znane sieci sklepów, jak Rossmann, Biedronka, Top Market, Media Expert, Pepco, Żabka oraz stacja paliw Orlen. Uczniowie wspomnieli również, że wspólnie oglądają mecze na hali i bywają w opuszczonym budynku starej, znajdującej się przy ulicy 3 Maja mleczarni (której temat pojawił się kilka razy podczas warsztatów i debaty). Takimi miejscami są też placówki edukacyjne, jak liceum i związany z nim internat. Młodzi spędzają czas głównie w okolicach ulic 11 Listopada, Skłodowskiej, Mickiewicza, Tysiąclecia, Sienkiewicza, Szkolnej oraz wspomnianej wcześniej 3 Maja.

Spośród lokalizacji w plenerze, uczestnicy warsztatów wskazali parki, lasek szpitalny, plac zabaw czy siłownię pod chmurką w Dąbrowie Białostockiej, gdzie spędzają wspólnie czas na różnych aktywnościach fizycznych, m.in. graniu w piłkę, bieganiu, spacerowaniu, jeździe na rowerze. Wspomnieli o budce z lodami, a także targowisku i bazarze miejskim, na których terenie mogą dokonać m.in. zakupów spożywczych. Wśród odpowiedzi pojawiły się też nazwy poszczególnych części miasta, jak Kalno i Małyszówka, które cieszą się wśród młodzieży największą popularnością.

Słabe strony miasta

Na podstawie opinii młodzieży wskazano szereg trudności i braków, które negatywnie wpływają na codzienne życie mieszkańców oraz ograniczają potencjał rozwoju miasta. Zidentyfikowane problemy można podzielić na kilka kategorii.

Uczniowie zwracali uwagę na dostępność PKP i PKS, lecz mimo wszystko uważają, że miasto ma słabo rozwiniętą komunikację, zarówno wewnątrz miasta, jak i w połączeniach z innymi miejscowościami. Brakuje bezpośrednich połączeń autobusowych z okolicznymi miastami, np. Suchowolą. Młodzi mieszkańcy podkreślali także duży dystans do miasta powiatowego oraz brak odpowiednio zorganizowanego dworca PKP. Dodatkowym problemem jest niska jakość dróg. Ponadto miasto nie jest odpowiednio przygotowane do przyjęcia turystów, wskazuje na to m.in. zgłoszony brak wystarczającej liczby miejsc noclegowych.

Dąbrowa Białostocka, zdaniem młodzieży, boryka się z problemami charakterystycznymi dla niewielkiego miasta. Należą do nich przede wszystkim brak miejsc pracy i ograniczone perspektywy zawodowe. Wśród wskazanych wad pojawiły się także problemy społeczne, takie jak alkoholizm. Ucznio-

wie, w formie humorystycznej, zauważyli także brak instytucji o charakterze globalnym czy dużej konkurencji w obszarze edukacji, co w ich opinii symbolizuje ograniczone możliwości rozwoju.

Wśród problemów młodzież wymieniała też słabą jakość opieki medycznej, co ogranicza poczucie bezpieczeństwa zdrowotnego mieszkańców. Pojawiły się także uwagi dotyczące nadmiernej aktywności policji, co nie zawsze spotyka się ze zrozumieniem wśród młodych ludzi.

Dodatkowo, zdaniem uczniów, Dąbrowa Białostocka nie zapewnia wystarczającej liczby miejsc i form spędzania wolnego czasu. Brakuje takich atrakcji jak kręgielnia, lodowisko czy basen, a także ciekawych wydarzeń kulturalnych. Ponadto repertuar kina jest mało zróżnicowany, co zmniejsza jego atrakcyjność i chęć korzystania z oferty. Młodzież zwróciła również uwagę na brak kół zainteresowań, które umożliwiłyby rozwój pasji, oraz brak kawiarni, które zwiększyłyby ilość przestrzeni do spędzania wolnego czasu.

Plany młodzieży po ukończeniu szkoły

Podczas rozmów młodzież z Dąbrowy Białostockiej przedstawiła swoje plany i marzenia związane z przyszłością po zakończeniu nauki w szkole średniej. Odpowiedzi uczniów wskazują na dużą różnorodność aspiracji oraz ambicje w zakresie dalszej edukacji, kariery zawodowej i życia osobistego.

Niektórzy uczniowie planują kontynuować edukację na studiach wyższych, na takich kierunkach jak medycyna, prawo czy filologia angielska. Wskazuje to na chęć dalszej nauki oraz rozwoju zawodowego w specjalistycznych dziedzinach.

Część młodzieży deklarowała chęć podjęcia pracy po ukończeniu szkoły, zarówno w kraju, jak i za granicą. Wśród najczęściej pojawiających się planów znalazły się: praca w straży granicznej, rozwój w zawodach usługowych, takich jak fryzjer czy kosmetyczka, realizacja pasji sportowych, np. marzenie o karierze tenisowej, a także dalekosiężne cele, takie jak zostanie dyrektorem szkoły.

Wypowiedzi uczniów pokazują, że młodzież pragnie również poznawać świat i rozwijać się poza granicami rodzinnego miasta. Wśród planów poja-

wiły się marzenia o zwiedzaniu Azji, Afryki i Europy, a także chęć wyprowadzki z Dąbrowy Białostockiej w poszukiwaniu nowych możliwości. Dla wielu młodych osób ważnym elementem przyszłości jest też założenie rodziny i osiągnięcie stabilizacji życiowej.

Niektórzy uczniowie nie mają jeszcze konkretnych planów zawodowych ani na przyszłość, jednak

Koncert życzeń

W ramach zadania „Koncert życzeń” uczestnicy warsztatów przedstawili swoje oczekiwania, marzenia i propozycje dotyczące zmian oraz nowych inwestycji w mieście. Młodzież liczy na to, że Dąbrowa Białostocka będzie w stanie zapewnić jej przestrzeń do odpoczynku, spędzania czasu z rówieśnikami oraz wykonywania różnych aktywności pozalekcyjnych, poprzez rozwój infrastruktury i wzbogacenie oferty usługowej.

Ilustracja 3. Warsztaty z młodzieżą z Dąbrowy Białostockiej
Źródło: Fot. Fundacja Innowatorium.

Wśród oczekiwań były propozycje związane z poszerzeniem oferty handlowej i usług w mieście. Na pierwszym planie znalazło się zapotrzebowanie na usługi rozrywkowe, ponieważ, zdaniem młodzieży, brakuje tu miejsc stricte do tego przeznaczo-

większość mimo wszystko wyrażała otwartość na rozwój i podejmowanie nowych wyzwań, co pokazuje ich elastyczność i gotowość do dostosowania się do zmieniających się warunków życia.

nych. Padły takie propozycje jak kino, bilard, bar czy też klub, w tym reaktywacja zajazdu na skarpie, ale nie zabrakło też rozwiązań sportowych typu kręgle, basen, lodowisko, siłownia, a nawet sala taneczna, do których młodzi mogliby uczęszczać w ramach np. zajęć dodatkowych. Ponadto uczniowie wykazali zainteresowanie wydarzeniami tematycznymi, takimi jak koncerty letnie czy dyskoteki w Ośrodku Kultury, które zdecydowanie wzbogaciłyby ich życie towarzyskie.

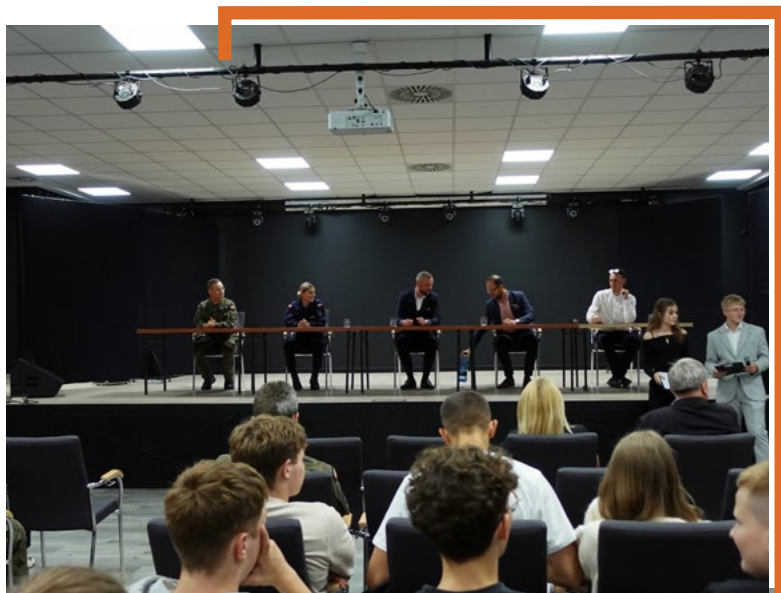
Młodzież wyraziła swoje oczekiwania także w zakresie usług gastronomicznych. Brakuje jej kawiarni, barów mlecznych czy też restauracji, m.in. McDonald's, w których młodzi mogliby się spotykać i spędzać wolny czas przy jedzeniu lub picu. Zdaniem młodzieży, dobrym pomysłem byłoby wybudowanie galerii handlowej, która z łatwością zaspokoiłaby jej potrzeby, nie tylko gastronomiczne, ale też wyżej wspomniane, handlowe.

Infrastruktura miasta również nie w pełni odpowiada na oczekiwania uczniów. Chcieliby oni uzyskać dostęp do środków transportu publicznego łączącego Dąbrowę Białostocką z okolicznymi miejscowościami. Pozwoliłoby to im uczestniczyć w wydarzeniach organizowanych w tych miejscowościach, ale też spotykać się z rówieśnikami niekiedy mieszkającymi w miasteczku.

Debata

23 września 2025 roku w Dąbrowie Białostockiej odbyła się debata z udziałem uczniów oraz zaproszonych gości, wśród których byli: Burmistrz Dąbrowy Białostockiej, Artur Gajlewicz, Wicestarosta Powiatu Sokólskiego, Łukasz Owsiejko, Dyrektor Miejsko-Gminnego Ośrodka Kultury w Dąbrowie Białostockiej, Maciej Sulik, major Krzysztof Ługowski z Ośrodka Zamiejscowego w Białymstoku Centralnego Wojskowego Centrum Rekrutacji oraz podporucznik Aleksandra Sarnacka z Wojskowego Centrum Rekrutacji w Białymstoku.

Spotkanie miało na celu omówienie spraw ważnych dla młodzieży oraz zadanie panelistom wielu istotnych pytań. Młodzież przygotowała 28 pytań, lecz nie wszystkie z nich zostały wyartykułowane podczas debaty. Finalnie udało się zadać 23 pytania. Goście odpowiadali na nie, wyjaśniając aktualne działania gminy oraz plany na przyszłość.

Ilustracja 4. Debata z zaproszonymi gośćmi
Źródło: Fot. Fundacja Innowatorium.

Ilustracja 5. Debata z zaproszonymi gośćmi
Źródło: Fot. Fundacja Innowatorium.

PYTANIA MŁODZIEŻY

ODPOWIEDZI PANELISTÓW

1. Dlaczego gmina obiecuje realizację niektórych projektów, co do których nie ma gwarancji wykonania? Przykład: skate park na miejscu starego domu kultury.	• Jest wiele problemów związanych z tym starym budynkiem, z racji tego, że figuruje on w ewidencji zabytków u konserwatora w Białymstoku. • Przeprowadzono badania czystości powietrza, a następnie materiału konstrukcyjnego budynku. • Środki finansowe na realizację tego projektu są, gmina podpisała również umowę z wykonawcą.
2. Dlaczego przez ponad 600 metrów na ulicy gen. Nikodema Sulika nie ma żadnej studzienki, przez co podczas deszczu jest tam „istna powódź”?	• Nigdy nie było tam odwodnienia. • Woda gromadzi się jedynie w przejściu przy banku i przy garażach. • Na początku października przejście to zostanie naprawione. • Ukształtowanie miasta nie pozwala na odprowadzanie całej ilości wody opadowej.
3. Jak Państwo widzą przyszłość Dąbrowy za pięć lat	• Dąbrowa Białostocka będzie „miastem emerytów”. • Miasto się kurczy, co jest skutkiem migracji jego mieszkańców. • Przyszłość miasta zależy od zaangażowania społeczeństwa – w szczególności młodzieży.
4. Dlaczego od miesięcy droga między Zwierzyńcem Wielkim a Trzyrzeczkami jest w tak złym stanie, że nawet autobus szkolny odmawia przejazdu? Czy gmina planuje regularne wyrównania tej drogi, np. raz na pół roku?	• To jest droga powiatowa, a nie gminna. • Została naruszona podczas montażu światłowodów. • Istnieje nadzieja na wyasfaltowanie tej drogi, aczkolwiek jest to zależne od akceptacji wniosku przez wojewodę.
5. Dlaczego w Stocku lampy zapalają się co dwa dni?	• To pytanie nie pojawiło się podczas debaty.
6. Dlaczego ulica Konopnickiej jest w tak złym stanie i czy planowany jest konkretny remont tej ulicy?	• Jest to ulica powiatowa i jej modernizacja również jest zależna od akceptacji wniosku przez wojewodę. • Należy mieć na uwadze, że remonty dróg wymagają dużego wkładu finansowego. • Bez dofinansowania zewnętrznego, gmina nie jest w stanie wyremontować zniszczonych dróg.
7. Co gmina planuje zrobić z wolnym miejscem po mleczarni?	• Gmina nie jest właścicielem mleczarni. • Decyzja należy do właściciela, który na ten moment nie chce sprzedawać tego terenu.

PYTANIA MŁODZIEŻY

ODPOWIEDZI PANELISTÓW

8.

Kiedy zostanie wyremontowany dworzec PKP?

- Firma Budimex S.A. jest w trakcie opracowywania dokumentacji projektowej na wykonanie dworca.
- Budowa ma ruszyć w kwietniu 2026 roku i zakończy się w połowie roku 2027.
- Podziękowania w stronę społeczeństwa za podjęcie inicjatywy w tej sprawie.

9.

Przez gminne wsie nie ma połączeń autobusowych, które ułatwiłyby transport seniorom. Jak chce Pan rozwiązać problem związany z komunikacją z naszego miasta do sąsiednich miejscowości?

- Starostwo powiatowe w Sokółce podjęło decyzję o założeniu własnej spółki transportowej, która zapewnia transport na terenie powiatu.
- Starostwo musi patrzeć na rentowność funkcjonowania transportu publicznego; po analizach funkcjonowania wszystkich linii, ograniczyło się do tych, z których się najczęściej korzysta.
- Zapewniło natomiast dojazd do wszystkich miast.

10.

Czy jest możliwość, by powstało lodowisko, basen, kręgielnia? Jeśli nie, to jakie są przeszkody?

- Lodowisko niegdyś było organizowane, znajdowało się na boisku szkoły gimnazjalnej. Samorząd deklaruje, że jeżeli pojawi się chęć korzystania z lodowiska, to istnieje możliwość ponownej organizacji tej atrakcji w sezonie zimowym.
- Starostwo powiatowe informuje, że Dąbrowa Białostocka nie może sobie pozwolić na budowę basenu ze względu na koszty, mały popyt na atrakcje oraz obecność akwenu basenowego w pobliskim mieście.
- Kręgielnia to zdaniem panelistów kolejna opcja, która mogłaby się pojawić w Regionalnym Centrum Rekreacji, z budową zaplanowaną na rok 2026, jeżeli młodzi wykażą się inicjatywą.

11.

Dlaczego w dąbrowskim kinie nie ma filmów?

- Paneliści zaznaczają, że kino w Dąbrowie Białostockiej działa i spełnia swoją funkcję.
- Dodatkowo raz na miesiąc przyjeżdża kino zewnętrzne.
- Zachęcają do korzystania z oferty seansów na zamówienie, które są bezpłatne.

12.

Dlaczego gmina lub powiat nie rozwijają służby zdrowia w naszym mieście?

- Na terenie szpitala był już remont infrastruktury, dzięki któremu powstał oddzielny parking dla osób udających się do przychodni.
- W 2023 roku przekazano fundusze na doposażenie szpitalu w Dąbrowie Białostockiej.
- W Krynkach znajduje się zakład opiekuńczo-lekarski, który zajmuje się głównie pacjentami w wieku emerytalnym, bez rodziny czy funduszy na leczenie.
- W Sokółce znajduje się szpital, który cały czas się rozwija i z każdym następnym rokiem będą wprowadzane unowocześnienia.

PYTANIA MŁODZIEŻY	ODPOWIEDZI PANELISTÓW
	Paneliści zaznaczają, że głównym problemem w służbie zdrowia jest brak wykwalifikowanego personelu medycznego.
13. Dlaczego rzeka Kropiwna nie jest pogłębiana?	Nie jest to kwestia tylko powiatu, a Wód Polskich; problemem jest brak komunikacji między tymi dwiema stronami.
14. Dlaczego stawy na Kalnie nie są zarybiane oraz gmina nie remontuje pomostów?	- Stawy w Kalnie są własnością Polskiego Związku Wędkarskiego, który nie wykazuje się inicjatywą zarybiania i remontu pomostów. - Mimo złożenia wniosków, powiat nie dostał dofinansowania na rewitalizację kompleksu w Kalnie, którego częścią są również wcześniej wspomniane stawy.
15. Czemu nadal schody do gminy nie są wyremontowane?	- Naprawa schodów to koszt 170 tys. zł, których gmina nie posiada na tego typu działania. - Burmistrz tłumaczy, że te pieniądze woli przeznaczyć na inne inwestycje, które wpłyną na integrację społeczeństwa i podniesienie poziomu życia mieszkańców. - Ponadto, budynek ma również inne wejście, które jest łatwo dostępne dla osób z niepełnosprawnościami.
16. Panie Burmistrzu, jak definicja „parku” odnosi się do parku, który mamy w Dąbrowie?	- Wspomniane w pytaniu miejsce nie jest parkiem, nosi nazwę Placu Kościuszki. - Projekt placu jest z 2017 roku, a plac został wybudowany pod pieczęcią innego burmistrza. - Burmistrz zauważa, że przestrzeń ta służy do różnego rodzaju rekreacji: towarzyskiej, sportowej, edukacyjnej.
17. Czy ma Pan w planach organizację innych wydarzeń, np. koncertów, kina plenerowego, oprócz Dni Dąbrowy (pytanie do Dyrektora MGOK)?	- W mieście są dwa główne wydarzenia roczne: Dni Dąbrowy i dożynki. - Najbliższe wydarzenie: festiwal w weekend – występy, prezentacje, animacje i inne aktywności. - Dyrektor widzi duży potencjał w parku – to idealne miejsce na cykliczne imprezy, szczególnie w wakacje. - W planach jest zagospodarowanie amfiteatru leśnego jako miejsca wydarzeń artystycznych. - Dyrektor zachęca młodzież do dzielenia się pomysłami na nowe wydarzenia. - Podkreśla, że wszystkie wydarzenia będą realizowane w miarę dostępnych środków i możliwości.

18.

Czy uważają Państwo, że w naszej gminie powinna powstać Rada Młodzieży, która mogłaby przedstawiać problemy ludzi w naszym wieku?

- Pomysł powołania Rady Młodzieży został pozytywnie oceniony – Dyrektor i Burmistrz są za jej powstaniem.
- Taka Rada już istniała w przeszłości, próbowano ją reaktywować, lecz brakowało zaangażowania młodzieży.
- Inicjatywa musi wyjść od młodych. Jeśli będą chętni, to Rada może zostać ponownie powołana i będzie mogła przedstawiać swoje pomysły i potrzeby.

19.

Panie Burmistrzu, czy jest Pan w stanie wymienić pięć miejsc, w których młodzież może wspólnie spędzić czas? Szczególnie podczas zimowych dni.

- Młodzież może korzystać z siłowni przy liceum, dostępne są hale sportowe do gier zespołowych przy szkole podstawowej i liceum.
- Można spędzać czas w Ośrodku Kultury i Bibliotece, które są otwarte na inicjatywy młodzieży.
- Burmistrz rozważa stworzenie siłowni w Regionalnym Centrum Rekreacji, czynnej do 21.
- Pojawił się również pomysł utworzenia kręgielni lub podobnego miejsca integracji dla młodzieży.

20.

Panie Dyrektorze, czy jest Pan w stanie wymienić pięć zajęć pozalekcyjnych dla młodzieży 15+?

- Dyrektor zdaje sobie sprawę z tego, że powinno być więcej zajęć dodatkowych.
- Dwa razy do roku pojawia się ankieta z pytaniem o propozycje zajęć, które mogłyby zainteresować młodzież. Dyrektor zachęca do zgłaszania swoich pomysłów.
- Młodzież ma możliwość korzystania z takich ofert jak: zajęcia szachowe, koło miłośników gier planszowych, zajęcia fitness (ruszają od października), joga.
- Dodatkowo są zajęcia plastyczne i młodzież 15+ może w nich uczestniczyć, ponadto dla utalentowanych są indywidualne lekcje.
- Dostępne są również zajęcia wokalne dla osób z odpowiednimi umiejętnościami.

21.

Młodzi ludzie masowo wyjeżdżają z naszego miasta, często nie mają realnego wpływu na decyzje w gminie, choć to my jesteśmy przyszłością tego miasta. Jak chce Pan to zmienić, sprawić, by miasto było bardziej przyjazne młodzieży?

- Burmistrz podkreślił potrzebę częstszych spotkań z młodzieżą i reaktywacji Młodzieżowej Rady (Burmistrz jest otwarty na takie spotkania).
- Jest duże zaangażowanie liceum w projekty, m.in. Erasmus, działania ekologiczne i historyczne.
- Problemem Dąbrowy Białostockiej jest brak miejsc pracy.
- Samorząd nie jest w stanie sam tworzyć miejsc pracy, ale stara się tworzyć warunki dla inwestorów.
- Trudności wynikają m.in. z bliskości granicy polsko-białoruskiej, co ogranicza inwestycje – konieczne jest wsparcie rządowe i unijne.

22.

Czy w planach gminy jest utworzenie miejsca w formie baru lub lokalu, gdzie młodzież mogłaby spędzać czas i organizować imprezy? Na przykład w lasku szpitalnym.

- To pytanie nie pojawiło się podczas debaty, ale odpowiedź padła podczas innego pytania.
- Gmina nie planuje tworzyć miejsca typu pub lub bar dla młodzieży.
- Takie miejsca już wcześniej istniały w gminie Dąbrowa Białostocka, ale przyniosły „różne skutki”, dlatego nie przewiduje się utworzenia takiego miejsca.

23.

Czy byłby Pan gotów wesprzeć powstanie baru mlecznego w naszej miejscowości?

- Tak, Burmistrz potwierdził, że planowane jest utworzenie miejsca w stylu baru mlecznego. Inicjatywa dotyczy remontowanego budynku między ulicami Szkolną a Tysiąclecia.
- W lokalu będą serwowane posiłki przygotowywane przez koła gospodyń wiejskich w każdy weekend.
- Ceny będą niższe niż w restauracjach, żeby oferta była przystępna dla mieszkańców, młodzieży, seniorów i turystów.

Wnioski

Z przeprowadzonej debaty wynika, że młodzież oraz samorząd są zaangażowani w rozwój Dąbrowy Białostockiej. Uczniowie wykazali się świadomością problemów, z jakimi boryka się miasto, i zwrócili uwagę na ważne kwestie społeczne i lokalne. Gmina zadeklarowała, że kluczowe problemy

społeczeństwa będą rozwiązywane w miarę możliwości finansowych i organizacyjnych. Podkreśliła też, że niektóre problemy, przykładowo migracje młodzieży, nie są zależne tylko od samorządu, dlatego zachęca mieszkańców do współpracy i czynnego działania na rzecz miasta.

World Cafe

Ważnym elementem warsztatów była praca w formule World Cafe, sprzyjającej wymianie myśli i pogłębieniu dyskusji w mniejszych grupach. W tym przypadku, uczniowie zostali podzieleni na cztery stoły. Dzięki temu młodzież mogła w sposób usystematyzowany przedstawić swoje spostrzeżenia, a także wspólnie poszukać rozwiązań. Podczas spotkania uczestnicy podjęli cztery kluczowe kwestie:

- wypracowanie kanałów i zasad komunikacji między urzędem a młodzieżą,

- wizja kierunku rozwoju gminy w perspektywie pięciu lat w kontekście szans,
- wizja kierunku rozwoju gminy w perspektywie pięciu lat w kontekście zagrożeń,
- obszary, w których młodzi mieszkańcy mogą coś zrobić dla swojego miasta, i sposoby wsparcia ich przez samorząd.

Kanały i zasady komunikacji

Uczniowie wymienili kanały oraz zasady komunikacji między nimi a urzędem. Podstawą dobrych kontaktów jest przede wszystkim otwartość oraz zaangażowanie obu stron – młodzieży i samorządu. To są kluczowe warunki tego, aby te dwie grupy mogły ze sobą współpracować i razem zadbać o miasto. Młodzież podzieliła się takimi pomysłami jak:

- chęć przywrócenia działalności Młodzieżowej Rady Miasta;
- organizacja turniejów i konkursów między młodzieżą a urzędnikami, w których brałoby czynny udział;

- stworzenie aplikacji dla mieszkańców, dzięki której mogliby oni dzielić się z samorządem swoimi pomysłami i regularnie konsultować z radnymi;
- pogłębienie komunikacji poprzez media społecznościowe, w postaci streamów na YouTube'ie, konta miasta na TikToku czy utworzenia profilu na Instagramie, które mogłoby służyć jak *spotted* młodzieżowe;
- prowadzenie debat oraz ankiet, dzięki którym samorząd będzie mógł poznać potrzeby mieszkańców miasta.

Ponadto młodzież wykazała się chęcią uczestniczenia w obradach Rady Gminy oraz Powiatu.

Wizja kierunku rozwoju gminy w perspektywie pięciu lat

Szanse	Zagrożenia
• Rozwój turystyki odwołującej się do tradycji i zabytków miasta. • Dofinansowania na rozwój własny dla miasta. • Nawiązywanie współpracy z sąsiednimi miejscowościami w zakresie organizacji różnych eventów. • Rozwój przemysłu rzemieślniczego.	• Wzmożone starzenie się społeczeństwa, spowodowane migracjami młodzieży poszukującej lepszych ofert pracy i edukacji. • Wysokie bezrobocie spowodowane za małą liczbą miejsc pracy. • Problemy z aktywizacją dominującej liczebnie starszej części społeczeństwa. • Brak zainteresowania przedsiębiorców starzejącym się miastem. • Brak zaangażowania społeczeństwa w rozwój miasta. • Deficyt budżetowy na rozwiązania dla młodzieży (starsi będą priorytetem, ponieważ nie wyjeżdżają). • Nieopłacalność rolnictwa.

Co młodzież może zrobić dla swojego miasta i jak samorząd może jej w tym pomóc?

Uczniowie szkoły średniej chcieliby założyć Młodzieżową Radę Miasta, która pozwoli im aktywnie uczestniczyć w życiu gminy. Zaznaczyli jednak potrzebę wsparcia finansowego w postaci młodzieżowego budżetu obywatelskiego, dzięki któremu mogliby realizować własne projekty oraz inicjatywy.

Ważne jest również stworzenie miejsca i przestrzeni do pracy nad projektami, gdzie młodzi mogliby się spotykać, wymieniać pomysłami i wspólnie działać. Proponują także cykliczne spotkania i rozmowy, np. na temat Centrum Rekreacji – jak chcieliby, żeby ono wyglądało i w jaki sposób mogliby pomóc przy realizacji pomysłów.

Młodzież zauważa, jak istotną rolę pełnią media społecznościowe w promowaniu działań i zachęcaniu innych do uczestnictwa w inicjatywach miejskich. Zaznacza, że ważnym aspektem jest czas, siła oraz zaangażowanie samorządu, jak i samej młodzieży w walce o rozwój Dąbrowy Białostockiej.

Podsumowanie działań Młodzieżowej Rady Miasta

W dniu 7 lutego 2017 roku w Dąbrowie Białostockiej powstała Młodzieżowa Rada Miasta, która aktywnie działała do końca roku 2019. Zajmowała się organizacją różnych wydarzeń społecznych w mieście, takich jak turnieje sportowe, warsztaty plastyczne oraz kulinarne, ale także zbiórek pieniężnych dla potrzebujących i programów edukacyjnych. Ponadto pełniła funkcję konsultacyjną,

aktywnie uczestnicząc w spotkaniach z urzędem, związanych z kluczowymi renowacjami i projektami w mieście. Dodatkowo, w okresie funkcjonowania aktywnie udzielała się na mediach społecznościowych, dokumentując swoje dokonania. Z debaty wynika, że Burmistrz wyraża szczerą chęć reaktywacji MRM i aktywnej współpracy z nią.

Nasze obserwacje procesualne

Młodzi mieszkańcy chcą angażować się w rozwój Dąbrowy Białostockiej i mają świadomość wyzwań, przed jakimi stoi miasto. Burmistrz i samorząd również deklarują chęć współpracy oraz otwartość na inicjatywy młodzieży. Choć młodzi dostrzegają obecnie więcej zagrożeń niż szans, zaangażowanie obu stron daje realne możliwości na wprowadzenie pozytywnych zmian. Młodzi podkreślają brak atrak-

cyjności miasta dla inwestorów i ograniczoną liczbę miejsc pracy. Jednocześnie wykazują gotowość do działania, co może okazać się kluczowe dla przyszłości gminy.

Podsumowanie

Rekomendacje

Gmina Dąbrowa Białostocka powinna w pierwszej kolejności podjąć działania zmierzające do poprawy jakości i dostępności transportu publicznego, jako że młodzież konsekwentnie wskazuje na brak połączeń z okolicznymi miejscowościami, trudności komunikacyjne dla mieszkańców wsi oraz niedostosowanie infrastruktury PKP, w tym zaniedbany dworzec i brak komfortowych możliwości dojazdu do szkoły czy pracy. Rozbudowa sieci połączeń, zwiększenie częstotliwości kursów oraz utworzenie przystanków obsługujących mniejsze miejscowości mogłyby znacząco ograniczyć wykluczenie komunikacyjne, które stanowi jeden z najpoważniejszych problemów społecznych na terenie gminy. Dodatkowo modernizacja dróg lokalnych – zwłaszcza tych powiatowych, które są w złym stanie technicznym – wymaga konsekwentnej współpracy z powiatem i pozyskiwania środków zewnętrznych, ponieważ to właśnie bariery infrastrukturalne młodzi mieszkańcy wymieniają najczęściej jako przeszkodę w normalnym funkcjonowaniu.

Równie istotnym obszarem jest tworzenie przestrzeni rekreacyjnych i miejsc służących integracji mieszkańców, zważywszy że młodzież jasno komunikuje brak miejsc do spędzania czasu, ograniczoną ofertę kulturalną oraz niedostateczną liczbę atrakcji sportowo-rozrywkowych.

W obszarze rozwoju społeczno-gospodarczego gmina powinna dążyć do tworzenia warunków sprzyjających inwestycjom i rozwojowi lokalnego rynku pracy, ponieważ wysoka stopa bezrobocia oraz brak perspektyw zawodowych są najczęściej wymienianymi przyczynami migracji młodych mieszkańców. Chociaż samorząd nie może samodzielnie kreować miejsc pracy, może aktywnie zabiegać o inwestorów, rozwijać tereny przeznaczone pod działalność gospodarczą oraz promować

lokalne rzemiosło, co młodzież uwzględniła w analizie szans rozwojowych.

Gmina powinna również wzmocnić komunikację z młodymi mieszkańcami. Regularne konsultacje, zwiększenie aktywności miasta w mediach społecznościowych, wdrożenie narzędzi online umożliwiających zgłaszanie pomysłów i uwag oraz reaktywacja Młodzieżowej Rady Miasta – której powstanie zarówno młodzież, jak i Burmistrz popierają – mogłyby skutecznie zwiększyć poczucie wpływu młodych ludzi na lokalne decyzje. Tego typu działania są szczególnie istotne w kontekście niekorzystnych trendów demograficznych i odpływu młodzieży, ponieważ poczucie sprawczości i przynależności do lokalnej wspólnoty zwiększają szansę na powrót młodych po zakończeniu edukacji.

Wreszcie gmina powinna strategicznie rozwijać swój potencjał turystyczny, który młodzież wskazuje jako jedną z głównych szans rozwojowych miasta. Wykorzystanie lokalnych zabytków, terenów rekreacyjnych czy walorów przyrodniczych, połączone z organizacją cyklicznych wydarzeń i współpracą z sąsiednimi miejscowościami, mogłoby wzmacniać markę Dąbrowy Białostockiej oraz przyciągać zarówno turystów, jak i nowych mieszkańców.

Młodzi mieszkańcy powinni aktywnie angażować się w życie społeczne gminy. Włączenie się w działania Młodzieżowej Rady Miasta, udział w sesjach rady, konsultacjach oraz wydarzeniach organizowanych przez miasto może realnie zwiększyć wpływ młodych na kierunek rozwoju lokalnej wspólnoty, a jednocześnie pomóc w kształtowaniu kompetencji obywatelskich.

Młodzież powinna również inicjować własne projekty społeczne, kulturalne i sportowe, zwłaszcza że gmina posiada przestrzenie, które mogą być

wykorzystane do wydarzeń tematycznych, takich jak koncerty, przeglądy artystyczne, turnieje sportowe czy aktywności w amfiteatrze leśnym.

Młodzi mieszkańcy mogą także odegrać ważną rolę w rozwijaniu komunikacji w mediach społecznościowych, ponieważ to właśnie oni najlepiej rozumieją współczesne kanały przekazu, algorytmy i formy interakcji, które kształtują zainteresowanie i zaangażowanie rówieśników. Wspieranie miasta w prowadzeniu profili, tworzeniu treści, dokumentowaniu wydarzeń czy inicjowaniu dyskusji online może zwiększyć przejrzystość działań samorządu oraz widoczność inicjatyw młodzieżowych.

Wreszcie młodzież powinna konsekwentnie zgłaszać swoje potrzeby i opinie, ponieważ brak jasnej informacji zwrotnej od mieszkańców utrudnia samorządowi planowanie inwestycji i działań. Uporządkowane przedstawianie problemów, tworzenie diagnoz, udział w konsultacjach i debatach oraz budowanie kultury dialogu mogą przyczynić się do realnych, długofalowych zmian, które popra-

wią jakość życia w gminie. Dzięki takiemu zaangażowaniu decyzja młodych o ewentualnym powrocie do rodzinnej miejscowości po zakończeniu edukacji będzie bardziej prawdopodobna, a samorząd zyska sojusznika w procesie przeciwdziałania depopulacji.

